

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ, ЕФЕКТИВНОСТІ І ПРОДУКТИВНОСТІ

Постановка проблеми. В ринкових умовах господарювання успішний розвиток підприємства в першу чергу залежить від його конкурентоспроможності та інноваційних процесів, які ідуть на ньому. Важливою умовою правильного вибору тактики і стратегії конкурентоспроможного і інноваційного розвитку підприємства є обґрунтований підхід до економічного інструментарію, який застосовується для відповідної оцінки такого розвитку. Серед значної сукупності статичних коефіцієнтів і показників економічного інструментарію підприємства особливе місце займають такі з них, як результативність, ефективність і продуктивність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливий статус цих показників визначається їх роллю в науковій, практичній і навчальній сферах сьогодення.

Разом з тим в економічній літературі у використанні цих термінів відсутні відповідні акценти по їх змісту і співвідношенню між собою, що зводить їх у ранг показників-дублерів.

Так, в роботах [1, 18; 2, 377; 3, 433] ототожнюються поняття "результат" (прибуток) і "результативність" (прибутковість), а в роботах [3, 443; 4, 281] ототожнюються відповідно поняття "ефективність" і "продуктивність", "результативність" і "ефективність", "прибутковість" і

"рентабельність".

У зарубіжній літературі економічно розвинутих країн [5-8 та ін.] також широко використовуються такі показники, як "продуктивність", "економічна ефективність", "дохідність", "рентабельність", "прибутковість", але за змістом вони теж не завжди трактуються однозначно.

Постановка задачі. Основною задачею даної статті є розкриття сутності і особливостей розрахунку показників результативності, ефективності і продуктивності.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося вище, в економічній літературі у використанні термінів "результативність", "ефективність" і "продуктивність" відсутні відповідні акценти по їх змісту і співвідношенню між собою, що зводить їх у ранг показників-дублерів. Наприклад, показник прибутковості в роботі [5, 284] визначається таким чином:

$$\text{Прибуток} \\ \text{Прибутковість} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Обсяг реалізації (обсяг виробництва)}}$$

Такий підхід до розрахунку прибутковості суттєво відрізняється від вітчизняного, коли прибуток співставляється з капіталом.

Вважаємо, що розмежування представлених вище економічних понять буде сприяти більш обґрунтованому підходу до аналізу, оцінки і плануванню діяльності підприємства.

Розглянемо нашу позицію відносно сутності і співвідношення показників результативності, ефективності і продуктивності. Всі вони є відносними показниками і характеризують у загальному вигляді віддачу від витрат. У свою чергу "віддача" може трансформуватися в такі економічні терміни, як "результат", "економічний ефект", "продукт" тощо.

Саме від цих термінів і дістали свою назву наступні відносні

показники: "результативність", "ефективність" і "продуктивність".

Методологія формування цих показників залежить від економічного змісту їх чисельників і знаменників. Розглянемо спочатку по показникам, що досліджуються, методологічні засади формування їх чисельників. Це наочно показано на рис. 1.

Рис.1. Загальна схема формування різних видів результату діяльності підприємства

Виходимо з того, що тільки ринковий попит на виготовлену продукцію є базою здійснення подальшого головного ринкового акту "купівлі – продажу" для кожного

суб'єкта господарювання і на цій основі перетворення "виробничого результату" в "ринковий результат" або, іншими словами, "продукту" в "ринковий економічний ефект", бо головна мета

підприємства – це одержання економічного ефекту у формі прибутку.

Тільки "ринок" перевіряє продукт на його відповідність сучасним потребам і вимогам, робить з нього товар і фіксує факт появи у підприємства економічного ефекту. Це дозволяє зробити висновок про те, що критерієм розмежування термінів

"продукт" і "економічний ефект", "виробничий результат" і "ринковий результат" є факт здійснення акту "купівлі - продажу".

Схема на рис.1 дозволяє логічно перейти до розкриття економічного змісту і формування показників результативності, ефективності і продуктивності, що показано на рис.2 і 3.

Рис.2. Методологічні засади формування показників результативності, ефективності й продуктивності

Із рис.2 видно, що показники продуктивності та економічної ефективності підрозділяються на узагальнюючі, локальні та часткові, які розглянемо послідовно.

Показники продуктивності розраховуються в загальному вигляді таким чином:

1. Узагальнюючий показник продуктивності виробництва (УППВ):

$$\text{УППВ} = \frac{\text{Продукт}}{\text{Застосовані ресурси (споживані ресурси)}}$$

2. Локальний показник продуктивності виробництва (ЛППВ):

$$\text{ЛППВ} = \frac{\text{Продукт}}{\dots}$$

Окремий вид застосованих (споживаних) ресурсів

3. Частковий показник продуктивності виробництва (ЧППВ):

$$\text{ЧППВ} = \frac{\text{Продукт}}{\text{Окремий підвид застосованих ресурсів}}$$

Узагальнюючі показники економічної ефективності діяльності підприємства сформовані згідно класифікації видів ринкового економічного ефекту (рис. 3):

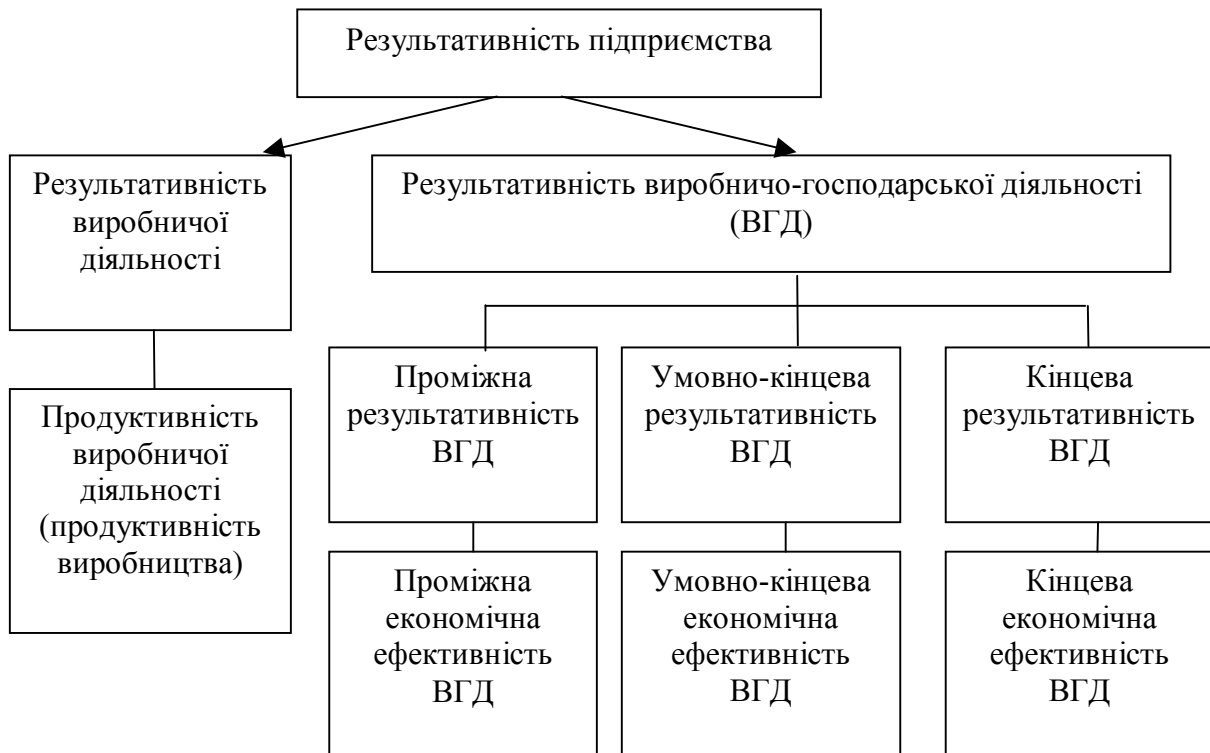

Рис. 3. Схема взаємозв'язку і визначення сутності показників результативності, ефективності і продуктивності

1. Показник проміжної економічної ефективності діяльності підприємства (ППЕЕ):

$$\text{ППЕЕ} = \frac{\text{Проміжний економічний ефект}}{\text{Застосовані (споживані) ресурси}}$$

2. Показник умовно-кінцевої економічної ефективності діяльності підприємства (ПУКЕЕ):

$$\text{ПУКЕЕ} = \frac{\text{Умовно – кінцевий економічний ефект}}{\text{Застосовані (споживані) ресурси}}$$

3. Показник кінцевої економічної ефективності діяльності підприємства (ПКЕЕ) або просто показник економічної ефективності діяльності підприємства (ПЕЕ):

Кінцевий економічний ефект

$ПКЕЕ(ПЕЕ) = \text{-----}$.

Застосовані (споживані) ресурси

Локальні і часткові показники економічної ефективності діяльності підприємства формуються відносно складу витрат аналогічно показникам продуктивності виробництва, але за змістом вони різні.

Витрати формуються відносно складу витрат аналогічно показникам продуктивності виробництва, але за змістом вони різні.

Висновки. Таким чином, дана робота класифікує і уточнює сутність показників результативності, ефективності і продуктивності, встановлює співвідношення між ними і на цих засадах дозволяє більш обґрунтовано використовувати розглянуті показники і виконувати аналітичну роботу з економічних питань.

Література

1. Куденко Н.В. Маркетингове стратегічне планування: Автореф. дис. ... докт. екон. наук. – Київ, 2003. - 36 с.
2. Основы инновационного менеджмента: Учеб. пособие / Под ред.

П.Н. Завлина, А.К. Казанцева. – М.: Экономика, 2000. - 475 с.

3. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф.Покропивного. - К.: КНЕУ, 2000. - 528с.

4. Економіка підприємства: Навч. посібник / За ред. А.В.Шегди. – К.: Знання - Прес, 2001. -335с.

5. Ришар Ж. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. -375с.

6. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. - М.: Дело, 1992.- 702с.

7. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика / Пер. с англ. - К.: Хагар - Демос, 1993. -785 с.

8. Долан Э.Дж., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель. - СПб, 1992. – 469с.